

számolókészsége minden tekintetben nagyobb, mint a fiúké, ami egyéb-ként, mint mondja, már más vizsgálataiból is kiderült. *Juvancz I.*

A logikus és a mechanikus emlékezet közötti különbség pszichológiai vizsgálatára ezideig aránylag kevés figyelmet fordítottak. A legfontosabb eredményeket különösen Binet és Henri kísérletei révén nyertük. A különbség meghatározása aként történik, hogy a kísérleti személyek hasonló értékű anyagot egyszer logikus, egyszer pedig mechanikus módon tanulnak meg. Erre vonatkozik *Balaban* kísérlete (*Zschr. für Psychologie*, 56. kötet). Dürr utasításai szerint kiválasztott 40 olyan kéttagú szót, amelyben a hangsúly az első tagra esik s ezeket úgy csoportosította, hogy a szavak se külső, se belső kapcsolatban ne álljanak egymással. Mindenik szó főnév s részint konkrét, részint absztrakt tárgyakat jelölnek meg. A szavakból azután sorokat alkotott s azokat úgy adta elő a kísérleti személyeknek, hogy a szavak 2 mp. időközben következtek. Kétféle kísérletet végeztek: egyet hallás és egyet látás útján. A sorok egy részét mechanikusan kellett emlékezetbe vésni, másik részét pedig az 1—2., 3—4., 5—6. stb. tag közötti tudatos kapcsolat létesítésével magukévé tenni. E kétféle elsajátítási mód adta a mechanikus és a logikus sort. A mechanikus eljáráskor meg volt tiltva a sorok egyenlőszámú tagjainak felfogása után ezek és az előző tagok ismétlése. Amikor a logikus és a mechanikus tanulási érték különbözőségét akarták megállapítani, a sorokat a kísérleti személyek egyszer mondták el s közvetlenül azután következett a vizsgálat a szópár-módszer (*Treffermethode*) szerint. Az eredmények %-ban kifejezve kevés értékűek, mert a kísérletet csak 5 személlyel végezték s így a megállapított eredmények nem nyújtanak biztos alapot tudományos következtetésre. Mégis megállapítható, hogy a logikus elsajátítási mód felette áll a mechanikusnak. Az akusztikus kísérletek eredményei pedig azt igazolják, hogy a logikus eljárás nemcsak gyorsabb tanulást, hanem biztosabb megtartást is eredményez. A logikusan tanult anyag felidézési ideje nagyobb, mint a mechanikusé; annál hosszabb ez az idő, minél több közbeeső fogalmon át történik a szavak logikus kapcsolása. Konkrét jelentőségű szavak nagyobb reprodukáló erővel hatnak, mint az absztrakt jelentőségűek. Maga a felújulás folyamata láncolatos és determinált. A logikus tanulásban eszerint a lényeg: a meglévő kapcsolatok és a determinált reprodukciók értékesítése. *Kiss Margit.*

Osztrák egyetemi tanárok a magyar nyelv tanulásáról. Nemzetközi szemléinkben időnként megemlékeztünk a magyar nyelv külföldi térhódításáról is, ami főleg a háború óta örvedetesen gyarapodott. Ezúttal két újabb érdemes nyilatkozatról számolhatunk be. *A. Höfler* bécsi egyet. tanár «Die deutsche höhere Schule nach dem Kriege. Und die österreichische?» c. cikkében (*Zschr. für österreichische Gymnasien* 1916: 712—740. l.) az osztrák tartományi nyelveket és a magyart mondja a középiskolai reform legégetőbb problémájának és ezzel kapcsolatban azt a nyílt kérdést intézi a magyar közokt. miniszterhez, «hogy a magyar irodalom csereértékekben mit nyújthat a mi német irodalmunkért?» (l. O. K. T. K. 1916/7: 331. és 392. l.). Ennek a kérdésnek, illetőleg az adandó

válasznak döntő súlyát azonban maga az osztrák szerző lerontja vagy legalább is lényegesen gyengíti, amennyiben egy lappal odébb önmaga elismeri, hogy ezeket a nyelveket főleg gyakorlati hasznuk miatt kell tanítani, nem pedig az alaki képzés céljából, hogy tehát az alsó osztályokban a szóbeli készséget kell első sorban gyakorolni, a felsőbbekben a nyelvtani mélyítésen kívül az olvasást. Höfler az alsó osztálytól kezdve heti 2 órát szánna a tanításra és ezt az *onus*-t valamennyi középiskolának nyakába varrná. Mi sem az egyiket, sem a másikat nem tartjuk célravezetőnek, mert a csekély heti 2 óra helyett több eredményt várunk a felső osztályokra korlátozott nagyobb óraszámától; továbbá, amint nálunk a nemzetiségi nyelveket nem tennők kötelezővé, odaát sem tartjuk szükségesnek, hogy a tartományi és magyar nyelvet valamennyi középiskolában tanítsák. Hisz maga a szerző is utal az 1849-iki Organisations-Entwurfnak arra a böles intelmére, hogy ez a tanítás «a tanulóknak, illetőleg szüleiknek tetszésére bizassék.» — Ugyanóság a magyar nyelv tanításával foglalkozik *W. Toischer*, a prágai német egyetem tanára «*Welche Fremdsprachen sollen an unseren Schulen gelehrt und gelernt werden?*» c. cikkében (Monatshefte f. pädagog. Reform, 1917: 9—23. l.). A szerző, aki már régebben megpendítette a magyar nyelv tanítását (l. *Theoretische Pädagogik* c. művét, 1912, 56. l.), ebbe a kérdésbe egy merész, bár nem új elvi szempontot visz bele. Szerinte valamennyi idegen nyelv közül első sorban a *szomszédok nyelvét* kell megtanulni, mert az életben előreláthatóan erre lesz leginkább szükség. Eszerint a németek lakta vidékek részére keleten a földrajzi határnak megfelelően az orosz, a lengyel, a cseh és a magyar a legfontosabb idegen nyelv. Hivatkozik arra, hogy ezt az elvet vallotta már Montaigne (l. «*Über die Erziehung der Kinder*»; Wattendorff fordítása, Paderborn, 1894; 27., 45., 83. l.), akitől Comenius is átvette (l. *Didactica Magna* XXII; 9. fej.).¹ Az utóbbi, akkori tartózkodásának megfelelően, említi, hogy a lengyelek részére a szükséges szomszédos nyelvek nyugaton a német, a többi határterületeken a magyar, oláh és török. Különösen érdekesen ír Toischer arról, hogy minket odaát csak mostanában a háború alatt fedeztek fel: «Béctől Pozsony magyar egyetemével vasuton alig több félóránnyira. Igazán az osztrák különóságokhoz (Wunderlichkeiten) tartozik, hogy ott a nagy háborúig senki sem gondolt a magyar nyelv elsajátításának üdvös és lehetséges voltára» (13. l.). Ami pedig az irodalmi csereértékeket illeti, az iskola szempontjából nem az irodalom értéke dönt, hanem csak a forgalomban jelentkező szükség. Az iskola adja meg a nyelvi készségre szükséges alapot és olvastassa az illető irodalom legjavát. Tanerők dolgában feltétlenül ragaszkodik ahhoz, hogy német iskolákban a szomszédos nyelveket is németek tanítsák, akik az illető nyelvet természetesen tökéletesen bírják. Talán mondanunk sem kell, hogy ezeket az elveket csak fenntartással fogadhatjuk. Mi ezekben a tartományi, ill. nemzetiségi nyelvek

¹ Ez a gondolat ma is él Hollandiában, ahol a francia nyelven kívül aszerint tanítanak inkább angolt vagy németet, hogy az illető iskola a tengerhez vagy a német határhoz van-e közelebb. *A szerk.*

egyoldalú anyagi túlbecsülését látjuk szemben azokkal az általánosabb értékekkel, amelyeket távolabb eső nyelvek szellemi javak dolgában nyujtanak. Ami pedig a magyar nyelvnek tanítását illeti odaát, mi ennek ötletéből szívesen látnók az osztrák-magyar tanárcsere megvalósítását és éppen nem tartunk azoktól a bajoktól, amelyek miatt a szerző annyira aggodalmaskodik; e tekintetben alighanem másokra gondolt. *kf.*

VEGYES.

Közgazdasági egyetem. A «Hangya», a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete 1917 febr. 1-én egy millió K-t bocsátott a kormány rendelkezésére egy mezőgazdasági, ipari, kereskedelmi, pénzügyi, szóval közgazdasági egyetem létesítése céljából. A felterjesztés utal arra, hogy az ország kincsei parlagon hevernek, mert a magyar értelmiség gazdasági tekintetben elmaradott, aminek főokát abban látják, hogy nincs olyan főiskolánk, amelyen ifjaink magasabb közgazdasági kiképzésben részesülhetnének. Ezért tódulnak annyian a jogi pályára. «Pedig nekünk nem diplomás proletárookra van szükségünk, hanem olyan gazdákra, akik észszerűen kezelik birtokaikat, iparosokra, akik képesek európai szinten álló ipartelepeket szervezni és vezetni, kereskedőkre, akik nem csupán az ösztön sugallatára hallgatnak, hanem készek arra is, hogy érdekeiket összhangba hozzák a nemzet gazdasági érdekeivel; szükségünk van magasabb közgazdasági ismeretekkel bíró tisztviselőkre a szakminisztériumokban, városok gazdasági hivatalaiban, közlekedési vállalataink élén, a pénzintézetekben és magánvállalatokban; és szükségünk van végül tanárookra is, akik az utánunk jövőket a gazdasági élet labirintusában tájékoztatják.» Ezt a közgazdasági egyetemet Budapesten kívánják létesíteni valamely meglévő gazdasági akadémia s a budapesti kereskedelmi akadémia felső tanfolyamának felhasználásával. — A «Hangya» köréből indult ki 17 évvel ezelőtt ez a gondolat s 1913-ban a különböző gazdasági érdekeknek 14 képviselője kérte az országgyűléstől a közgazdasági egyetemet. A műegyetemen már működik a közgazdasági szakosztály, a pozsonyi egyetem jogi karával kapcsolatban egyetemi fakultás-jellegűvé lett a magyaróvári gazd. akadémia s legújabbán sikeresnek ígérkező mozgalom indult a szegedi Balkán-Akadémia érdekében. Mindez azt mutatja, hogy a magasabb fokú gazdasági nevelés jelentőségét mind általánosabban ismerjük fel. Nemzeti érdek, hogy ettől a felismeréstől köznevelésünk egész szervezete se zárkózzék el, mert kétségtelen, hogy a «Hangya» által jelzett célból nemcsak főiskolára, hanem a népiskolák megfelelő újjászervezésére, sőt a középfokú oktatás átalakítására vagy kibővítésére is szükségünk van. Az iskolaszervezetnek a nemzetre váró nagy feladatokhoz kellene idomulnia. A közgazdasági egyetem ügyében egyébként figyelmet kíván az a fontos szempont, hogy ne forgácsoljuk szét anyagi és szellemi erőnket külön-külön intézményekre, ha azokat jól lehetne egyesíteni s ne folytassuk a főiskoláknak Budapesten való csoportosítását.